

เมื่อเงินในกระเป๋า ‘เน่า’

ในช่วง 2 สัปดาห์ หรือ 1 เดือนที่ผ่านมา ปัญหาสินค้าราคาแพง หรือที่มักเรียกกันว่าเกิดสภาวะเงินเฟ้อ ได้กลายเป็นประเด็นทางเศรษฐกิจที่หลายฝ่ายต่างให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และได้เรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาดูแลการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจไทย ในขณะที่ภาครัฐเองก็ใช้ความพยายามโดยการจำกัดเอามาตรการต่างๆ ออกมา เพื่อดูแลสภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้น แต่ปัญหาที่แท้จริงกลับกลายเป็นว่า จริงๆ แล้วเราเข้าใจสภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นนี้มากน้อยเพียงใด? การที่ราคาสินค้าปรับเพิ่มขึ้นนั้น เป็นเรื่องผิดปกติที่รัฐต้องยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องแทรกแซงเพียงใด? เพราะการยื่นมือเข้าไปแทรกแซงของภาครัฐเพื่อทำให้ราคาสินค้าไม่ขยับสูงขึ้นนั้น ด้านหนึ่งก็เป็นผลดีต่อผู้บริโภคที่ไม่ต้องแบกรับภาระจากราคาสินค้าที่ปรับสูงขึ้น ในอีกด้านหนึ่ง ผู้ผลิตที่มีต้นทุนสูงขึ้นกลับไม่สามารถปรับราคาสินค้าสูงขึ้นให้สอดคล้องกันได้ การดำเนินมาตรการของภาครัฐก็อาจเป็นการแก้ปัญหายอย่างหนึ่ง โดยสร้างปัญหาอีกอย่างหนึ่ง (หรือหลายอย่าง) ขึ้นมาแทน เช่น ถ้าต้องการลดภาระประชาชนโดยการควบคุมให้ราคาสินค้าไม่ปรับเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ประชาชนในประเทศไม่รับรู้และยอมรับกับต้นทุนที่แท้จริงของการบริโภคสินค้านั้น และอาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของการบริโภค ซึ่งก็จะย้อนกลับมาเป็นแรงกดดันให้ราคาสินค้าต้องปรับเพิ่มขึ้นไปอีก

ถ้าจะลองพยายามทำความเข้าใจกับเรื่องเงินเฟ้อ ก็คงต้องเริ่มต้นโดยการถามว่า เงินเฟ้อทำความเสียหาย หรือทำความลำบากให้กับเราอย่างไร โดยทั่วไปแล้วสภาวะเงินเฟ้อเป็นสถานการณ์ที่ราคาสินค้าในระบบเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยปรับสูงขึ้น และทำให้เงินปริมาณเท่าเดิม ไม่สามารถแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในจำนวนเท่าเดิมได้อีก ผลของเงินเฟ้อ จึงทำให้เงินไม่สามารถทำหน้าที่ของการเป็นหน่วยสะสมค่า (Store of Value) ได้อย่างสมบูรณ์ เช่น เงิน 30 บาท เคยใช้แลกเปลี่ยนเป็นกล้วยเดี่ยวได้ 1 ชาม

แต่เมื่อราคากวายเป็นกล้วยขยับเป็น 40 บาท/ชาม เงินจำนวน 30 บาทเท่าเดิม สามารถใช้แลกเปลี่ยนเป็นกล้วยเดี่ยวได้เพียง 3/4 ชามเท่านั้น แต่ถ้าเงินจำนวนนั้นสามารถโตขึ้นได้ตามราคาสินค้าที่ขยับเพิ่มขึ้น ความสามารถในการเป็นหน่วยสะสมค่าก็จะไม่ถูกบั่นทอนแต่อย่างใด ซึ่งก็เท่ากับว่า ถ้าระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในระบบเศรษฐกิจนั้นขยายตัวได้มากกว่าหรือเท่ากับอัตราเงินเฟ้อ เงินเฟ้อก็ไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงอะไรนัก เว้นแต่ว่าคนส่วนใหญ่ในประเทศมีอัตราการเติบโตของรายได้ที่ต่ำกว่าอัตราเงินเฟ้อ ดังนั้น รากเหง้าที่จะเป็นต้นตอของปัญหาเงินเฟ้อจะเป็นปัญหาที่รุนแรงหรือไม่ จึงเป็นเรื่องการกระจายรายได้ ประเทศที่มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ก็จะมีโอกาสเกิดความเสียหายจากสภาวะเงินเฟ้อได้มาก เพราะเงินในกระเป๋าของคนส่วนใหญ่ในประเทศเกิดการเน่าเสียไปบางส่วนตามอัตราเงินเฟ้อ โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย

ความเข้าใจในเรื่องที่มาของเงินเฟ้อก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญต่อการดำเนินมาตรการดูแลเงินเฟ้อ (มาตรการช่วยเหลือค่าครองชีพของประชาชนทั้งหลาย) ที่น่าสนใจประกอบด้วย 1) เงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจากการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ของสินค้าโดยรวมในระบบเศรษฐกิจ (Demand Pull) โดยมาตรการที่สอดคล้องกับการรับมือเงินเฟ้อที่มาจากสาเหตุนี้ น่าจะเป็นมาตรการทางการเงิน ซึ่งจะทำหน้าที่ในการดูแลหรือชะลอไม่ให้เกิดการขยายตัวของอุปสงค์อย่างรวดเร็วในระยะสั้น 2) เงินเฟ้อที่เกิดขึ้นจากการปรับเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิต ผู้ผลิตต้องปรับราคาสูงขึ้นตามสภาวะต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ในกรณีนี้ มาตรการที่เหมาะสมก็น่าจะเป็นมาตรการในการเพิ่มหรือยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะเป็นมาตรการระยะยาวและต้องอาศัยเวลาในการปรับตัว บทบาทของภาครัฐจึงควรเป็นการ

เมื่อเงินในกระเป๋า 'เน่า'

อำนวยความสะดวกเพื่อให้กระบวนการปรับตัวสามารถเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปได้ 3) เงินเพื่อที่มีสาเหตุจากราคาพลังงานและสินค้านำเข้า (Imported Inflation) ในส่วนนี้ก็จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับนโยบายด้านพลังงานของประเทศ (การอุดหนุนพลังงานประเภทต่างๆ) พฤติกรรมการใช้พลังงานในรูปแบบต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างไร? และมีความจำเป็นต้องพึ่งพิงพลังงานจากการนำเข้าน้อยเพียงใด? ถ้ามาก โอกาสของการเกิดปัญหาเงินเฟ้อก็จะมีมากขึ้นเมื่อราคาพลังงานปรับเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับความจำเป็นในการพึ่งพิงสินค้าทุนและสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศในโครงสร้างการผลิตภายในประเทศ ล้วนแต่เป็นปัจจัยที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเปิดต่อความเสี่ยงของเงินเฟ้อจากการนำเข้านำเข้าสินค้าได้มากขึ้น 4) เงินเฟ้อที่เกิดจากการที่ผู้ประกอบการในระบบเศรษฐกิจบางสาขา/ประเภท ใช้อำนาจเหนือตลาดหรืออำนาจผูกขาดปรับราคาสินค้าให้สูงขึ้น การจัดการกับปัญหาเงินเฟ้อในกรณีนี้ ก็คงต้องอาศัยเรื่องของการกำกับดูแลโดยมาตรการรัฐภายในประเทศ เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจตลาดเพื่อแสวงหากำไร (Economic Rent)

นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ที่การเกิดสภาวะเงินเฟ้อจะมีสาเหตุสำคัญมาจากการที่สินค้าโดยส่วนใหญ่ในระบบเศรษฐกิจได้พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานจนมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งจะสอดคล้องกับการที่ประเทศมีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น สูงขึ้น และเพื่อให้ได้มาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น ก็ต้องมีต้นทุนในรูปของค่าครองชีพที่ปรับเพิ่มขึ้นเช่นกัน การดำเนินมาตรการของภาครัฐโดยมีเป้าหมายในการควบคุมราคาสินค้าให้ต่ำ ในอีกด้านหนึ่งก็อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ การกำกับดูแลราคาสินค้าเกษตรในหลายรายการน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้ โดยเรามักจะพบ

...สันติ ชัยศรีสวัสดิ์สุข

คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

www.econ.nida.ac.th

santi_nida@yahoo.com

ว่า กลุ่มสินค้าเกษตรเป็นกลุ่มสินค้าที่ถูกจับตามองในเรื่องการปรับเปลี่ยนราคาอย่างมาก เมื่อราคาปรับเพิ่มขึ้น ผู้บริโภคก็จะเรียกร้องให้ภาครัฐเข้ามาดำเนินมาตรการบางอย่าง เพื่อให้ราคาสินค้าเกษตรนั้นต่ำลงโดยมีเหตุผลสำคัญว่า เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ และเมื่อราคาสินค้าตกต่ำ เกษตรกรผู้ผลิตก็จะชุมนุมเรียกร้องให้ภาครัฐมีมาตรการในการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ ตามแต่ประเภทของสินค้า ซึ่งที่ผ่านมาก็ดูเหมือนรัฐจะทำหน้าที่ได้ดีทั้งสองด้าน โดยเป็นตัวกลางที่แบกรับภาระทั้งหมดทั้งจากด้านผู้บริโภคและผู้ผลิต

แต่ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวที่ปรากฏให้เห็นในระบบเศรษฐกิจไทย เช่น การผลิตสินค้าเกษตรของไทยหลายรายการไม่มีการพัฒนา (หรือมีการพัฒนาปรับปรุงน้อยมาก) จนทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับภาคเศรษฐกิจอื่นได้ การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีน้อย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (เช่น การพัฒนาระบบชลประทาน การพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต ระบบบริหารจัดการ และโลจิสติกส์ ฯลฯ) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสำหรับการผลิตสินค้าเกษตรถูกมองว่า มีอัตราผลตอบแทนที่ต่ำ (เพราะสินค้าเกษตรมีราคาต่ำ) ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่มองเห็นความสำคัญของภาคการเกษตรที่มักจะมีราคาสินค้าเกษตรสูงกว่ามาก ก็หวังว่าสิ่งที่ได้กล่าวถึงข้างต้นเกี่ยวกับเงินเฟ้อจะเป็นแง่คิดได้บ้างในการต่อสู้กับสภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจไทย และจะได้มีการพิจารณากันอย่างรอบคอบมากขึ้นในการกำหนดมาตรการด้านการช่วยเหลือค่าครองชีพของประชาชน ○